

BIA – ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΥ ΛΑΜΒΑΝΕΙ Η BIA

Σωματική, λεκτική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτική, θρησκευτική.

- Κλοπές ,απαγωγές
- Δολοφονίες
- Βιασμοί
- Χουλιγκανισμός
- Σχολικός εκφοβισμός
- Πόλεμοι
- Τρομοκρατία
- Στρατιωτική δικτατορία
- Ενδοοικογενειακή βία
- Διαδικτυακός εκφοβισμός (cyber bullying)

ΑΙΤΙΑ ΕΞΑΡΣΗΣ ΤΗΣ BIAS

- **Τα οικονομικά προβλήματα και η επίταση του φαινομένου της ανεργίας** αποτελούν έναν πολύ σημαντικό παράγοντα έξαρσης βίαιων συμπεριφορών .Η απώλεια κάποιας επαγγελματικής θέσης, η μακροχρόνια ανεργία και η οικονομική ύφεση , που διέπει τις σύγχρονες αστικές κοινωνίες προκαλούν άγχος και ανασφάλεια. Τα άτομα , που βιώνουν αντίστοιχες καταστάσεις προσπαθούν να αποσυμπιεστούν από τα εν λόγω προβλήματα, που αντιμετωπίζουν και υιοθετούν βίαιες συμπεριφορές. Μάλιστα, συχνά παρατηρείται μια ροπή των συγκεκριμένων ατόμων σε καταχρήσεις ουσιών (αλκοόλ, ναρκωτικά) , με σκοπό την καταφυγή σε επίπλαστες μεθόδους αποπροσανατολισμού από την πραγματικότητα. Η καταφυγή, όμως στις παραπάνω ουσίες, απλώς ενισχύει τη βιαιότητα και την ψυχολογική φόρτιση, που νιώθουν συγκεκριμένα άτομα. Παρατηρούνται, λοιπόν, περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, επειδή η οικονομική ανέχεια εμφανίζεται πρωταρχικά στις δομές της οικογένειας και τα άτομα παρουσιάζουν έντονες ανεπάρκειες, όσον αφορά στην κάλυψη των οικιακών αναγκών. Το αίσθημα ανικανότητας, που χαρακτηρίζει για παράδειγμα έναν άνεργο, μπορεί να μεταφράζεται με σωματική ή και λεκτική βία απέναντι στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας.
- **Ο καταναλωτισμός και η νοοτροπία του ελάσσονος μόχθου** αποτελούν πολύ σημαντικά αίτια εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς. Οι σύγχρονοι άνθρωποι ενστερνίζονται τη νοοτροπία του υλικού ευδαιμονισμού, που ισοδυναμεί με μια επίπλαστη ευτυχία, που υποτίθεται ότι προσφέρουν τα υλικά αγαθά. Συνεπώς, προβαίνουν σε έναν αδιάκοπο αγώνα για την εξασφάλιση πλούτου και υλικών αγαθών , που θα τους εξασφαλίσει αυτή την υποτιθέμενη ευτυχία. Η εξασφάλιση συχνά αυτού του πολυπόθητου πλούτου συνδέεται με κλοπές και εγκληματικές ενέργειες, οι οποίες θα αποφέρουν γρηγορότερα και άκοπα αποτελέσματα.
- **Ο φανατισμός σε όλες του τις εκφάνσεις** (θρησκευτικός, εθνικιστικός, ιδεολογικός, αθλητικός) υποθάλπει τη μισαλλοδοξία και τον δογματισμό. Αυτό συνεπάγεται την αδυναμία επικράτησης αρμονικού και ειρηνικού κλίματος τόσο σε κοινωνικό ,όσο και σε διεθνές επίπεδο. Το αίσθημα κοινωνικής συνοχής διαρρηγνύεται και

επικρατούν η βία, η τρομοκρατία και οι εμπόλεμες συρράξεις, με στόχο την επικράτηση των πιο ισχυρών ιδεολογιών, που είναι εμποτισμένες με μίσος, εντάσεις και ακρότητες.

- **Οι κοινωνικές και φυλετικές ανισότητες** πυροδοτούν τη βίαιη συμπεριφορά. Η ύπαρξη οικονομικών ανισοτήτων και η πόλωση της κοινωνίας σε οικονομικά εύρωστους και φτωχούς εντείνει τη βία, επειδή οι τελευταίοι αισθάνονται κοινωνικά περιθωριοποιημένοι και αδικημένοι από την ίδια την Πολιτεία. Έτσι, επέρχονται κοινωνικές επαναστάσεις, που εκδηλώνονται συνήθως με βίαιες και ακραίες διαμαρτυρίες. Σε συναρμογή με τα παραπάνω, η βία εκδηλώνεται και στις περιπτώσεις, που μειονότητες -κυρίως φυλετικές- δέχονται έντονο ρατσισμό και ως αντίδραση ξεσπούν την οργή τους με βίαιες και εγκληματικές συμπεριφορές. Φυσικά, δεν εξαιρούνται ούτε οι μειονότητες, που υφίστανται κοινωνικό ρατσισμό, όπως οι ναρκομανείς και οι φυλακισμένοι, τους οποίους το Κράτος αδυνατεί να ενσωματώσει ομαλά στις δομές του.
- Η συνεχής **προβολή της βίας** από τα ΜΜΕ οδηγεί στην άκρη την υιοθέτησή της από τους δέκτες, οι οποίοι τις περισσότερες φορές λειτουργούν υποσυνείδητα. Η ηρωοποίηση της βίας γίνεται περισσότερο από τα παιδιά, που είναι άκρως μιμητικά και αναπαράγουν τις βίαιες συμπεριφορές στην καθημερινότητά τους. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και οι κινηματογραφικές παραγωγές προβάλλουν περισσότερο την ηρωοποιημένη βία, γεγονός που μαρτυρεί ότι τα παιδιά είναι εκείνα, που έρχονται πιο συχνά σε επαφή με τα παραπάνω, άρα γίνονται δέκτες και μεταδότες της βίας και του θυμού, που λαμβάνουν.
- Η **αστυφιλία**, ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η συσσώρευση υπερβολικά μεγάλου αριθμού ατόμων στα αστικά κέντρα, έχει αυξήσει τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες και κατά συνέπεια την εγκληματικότητα.
- Η **ηθική αναλγησία**, ως απότοκο της κρίσης των ηθικών αξιών προάγει τον ατομικισμό, τον ανταγωνισμό, την ανασφάλεια και την αποξένωση. Έτσι, οι άνθρωποι αποκτούν έντονα ψυχολογικά προβλήματα και υιοθετούν καταθλιπτικές συμπεριφορές, που τους οδηγούν σε εκρήξεις βίας.
- Το **οικογενειακό περιβάλλον** φέρει το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για την εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς ενός ατόμου. Η ύπαρξη ενδοοικογενειακής βίας, συνήθως αναπαράγεται και από τα νεαρότερα μέλη μιας οικογένειας που έχουν γίνει αποδέκτες αυτής. Παράλληλα, η ελλιπής παιδεία από την οικογένεια και η αδυναμία μεταλαμπάδευσης ασφάλειας και αυτοπεποίθησης δημιουργεί παιδιά, που διέπονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα ανασφαλή αυτά παιδιά να επιχειρούν να αναδειχθούν κοινωνικά και να γίνουν σεβαστά από τον περίγυρό τους μέσω μιας εκφοβιστικής επιβολής.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΒΙΑΣ

1. Εγείρεται ένα αίσθημα ανασφάλειας τόσο σε ατομικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό συμβάλλει στην απομόνωση των ανθρώπων, στην έξαρση των ψυχολογικών προβλημάτων (κυρίως της κατάθλιψης) και γενικότερα στην υιοθέτηση αντικοινωνικών συμπεριφορών.
2. Το Κράτος φαντάζει συχνά ανεπαρκές, όσον αφορά στην εφαρμογή της εξουσίας και στον έλεγχο ή την περιστολή βίαιων φαινομένων, που λαμβάνουν χώρα σε μία κοινωνία. Έτσι, τα σωφρονιστικά ιδρύματα συσσωρεύουν εγκληματίες και βίαιους παραβάτες και δεν μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς στην επανένταξή τους στην κοινωνία.

3. Διασαλεύεται η δημοκρατία , διότι η έξαρση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, που υποθάλπουν τη βία καταλύει την ειρηνική συνύπαρξή και την αρμονική λειτουργία των θεσμών και των εντεταλμένων εκτελεστικών οργάνων, που επιβάλλουν την κοινωνική ισορροπία. Με τον τρόπο αυτόν, οπισθοδρομεί η πρόοδος.
4. Επικρατεί ηθική εξαχρείωση και οι ανθρώπινη ζωή υπονομεύεται. Οι εγκληματικές ενέργειες αντανακλούν την κοινωνική ευπάθεια και την αδυναμία των ανθρώπων να επιλύσουν τις διαφορές τους με ειρηνικό και αρμονικό τρόπο. Η βία όχι μόνο δεν επιλύει τις κοινωνικές διαφορές , αλλά τις επιτείνει , πυροδοτώντας μια νέα μορφή βίας και κατά συνέπεια ο φαύλος κύκλος συνεχίζεται.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

1. Η ανθρωπιστική παιδεία και η ορθή διαπαιδαγώγηση των νέων ατόμων από την οικογένεια και το σύνολο των δευτερογενών φορέων κοινωνικοποίησης(κυρίως του σχολείου και των ΜΜΕ) διαδραματίζει τον πιο καθοριστικό ρόλο στην επίλυση του εν λόγω φαινομένου κοινωνικής παθογένειας .Όλοι αυτοί οι θεσμοί οφείλουν να προάγουν τις αξίες της συλλογικότητας , της αλληλεγγύης και του διαλόγου, ώστε να επιλύονται οι διενέξεις ειρηνικά.
2. Οι φορείς κοινωνικοποίησης και κυρίως η οικογένεια και το σχολείο, οφείλουν να παροτρύνουν τους νέους ,ώστε να διοχετεύουν το χρόνο και την ενεργητικότητά τους με δημιουργικό τρόπο. Συγκεκριμένα, η ενασχόληση των νέων με αθλητικούς συνδέσμους, καλλιτεχνικές δράσεις και εθελοντικές πράξεις , τους αποτρέπει από την επαφή με παράνομες ουσίες (ναρκωτικά) και την εμπλοκή σε ομάδες, που εκθρέφουν τη βία.
3. Η εξυγίανση της οικονομίας και ο περιορισμός της ανεργίας θα μπορούσε να αποτρέψει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη βία και την εγκληματικότητα. Η προσπάθεια από την Πολιτεία αποκέντρωσης και παροχής κινήτρων σε νέους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τα μεγάλα αστικά κέντρα και να μετεγκατασταθούν στην ύπαιθρο, θα μειώσει αρκετά την εγκληματικότητα, εφόσον τα οικονομικά προβλήματα θα είναι περιορισμένα και ο πληθυσμός πιο αραιός.
4. Η επικράτηση της αξιοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης θα αποτρέψει ορισμένους πολίτες, που αισθάνονται κοινωνικά και πολιτικά αδικημένοι, να πάρουν το νόμο στα χέρια τους.
5. Το σωφρονιστικό σύστημα οφείλει να αναβαθμιστεί και να αποκτήσει έναν πιο εξανθρωπισμένο χαρακτήρα. Με αυτόν τον τρόπο, θα είναι σε θέση να επανεντάξει στην κοινωνία εγκληματίες , οι οποίοι δε θα επανεφαρμόσουν τη βία , που άσκησαν στον πρότερό τους βίο.
6. Τα ΜΜΕ οφείλουν να προβάλλουν υγιή πρότυπα και να αποτρέπουν όσο το δυνατόν την εξοικείωση των δεκτών με σκηνές βίας. Έτσι, η ηρωοποίηση της βίας θα αντικατασταθεί με ορισμένα πνευματικά και καλλιτεχνικά πρότυπα, που αρμόζει να μιμηθούν.
7. Η στελέχωση των δημοσίων και των ιδιωτικών υπηρεσιών με ειδικά καταρτισμένους ψυχολόγους , είναι σε θέση να αποτρέψει εν δυνάμει βίαιες συμπεριφορές. Κάτι ανάλογο οφείλει να θεσμοθετηθεί και στις σχολικές εγκαταστάσεις, ώστε να προλαμβάνεται μακροπρόθεσμα η βία .

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ (BULLYING)

Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί μια μορφή βίαιης συμπεριφοράς, που εκδηλώνεται- με ποικίλους τρόπους - μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Το συγκεκριμένο φαινόμενο κοινωνικής παθογένειας, έχει τις ρίζες του στις απαρχές της δεκαετίας του '70 (δηλαδή επίσημα καταγεγραμμένο από τη επιστήμη της κοινωνιολογίας), που όμως λαμβάνει τεράστια έξαρση στη σύγχρονη εποχή.

ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ :

- Σωματική βία
- Ψυχολογική βία
- Σεξουαλική παρενόχληση
- Διασπορά φήμων
- Παρατσούκλια
- Ηλεκτρονικός εκφοβισμός
- Περιθωριοποίηση

ΑΙΤΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

1. Εντοπίζονται **τρείς τύποι δυσλειτουργικής οικογένειας**, που μπορούν να ωθήσουν ένα παιδί στο να αναπτύξει εκφοβιστική συμπεριφορά στο σχολικό περιβάλλον. Το πρώτο μοντέλο δυσλειτουργικής οικογένειας είναι εκείνο , όπου επικρατεί **ενδοοικογενειακή βία**. Τα νέα μέλη είναι ιδιαίτερα πιθανόν να αναπαράγουν επιθετική συμπεριφορά, επειδή μιμούνται τη συμπεριφορά του γονικού προτύπου. Το δεύτερο μοντέλο είναι εκείνο **της αδιάφορης οικογένειας**. Τα παιδιά- θύτες προσπαθούν να καλύψουν τα ψυχικά κενά, που έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους περιβάλλον μέσω της προσοχής που επιζητούν , προκαλώντας τη βία σε άλλα συνομήλικά τους άτομα. Το τρίτο μοντέλο ,είναι εκείνο της λεγόμενης **υπερπροστατευτικής οικογένειας**. Σε αυτό, ο σχολικός εκφοβισμός έρχεται ως αντίδραση στην καταπιεστική συμπεριφορά , που βιώνουν τα νέα μέλη και προσπαθούν να την αποτάξουν μεταχειριζόμενα λανθασμένες πρακτικές.
2. **Τα παιδιά - θύτες εμφανίζονται συχνά ως άτομα με χαμηλή απόδοση στα σχολικά μαθήματα** και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις τυχαίνει να καθίστανται θύματα περιθωριοποίησης των συμμαθητών ή ακόμα και των εκπαιδευτικών. Ο μόνος τρόπος για να νιώσουν αποδοχή και επιβεβαίωση από τους συμμαθητές τους είναι η επιβολή τους μέσω της χρήσης βίας και απελών. Η αίσθηση , που νιώθουν ότι οι υπόλοιποι τους σέβονται είναι επίπλαστη και επιτυγχάνεται μόνο μέσω του φόβου.
3. Πολλές φορές από τα **οι γονείς έχουν παράλογες απαιτήσεις παιδιά τους** ως προς την απόδοση στα μαθήματα και την εισαγωγή σε μια ανώτερη κοινωνικά και επαγγελματικά ακαδημαϊκή σχολή. Μερικές φορές, όμως, τα παιδιά αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στο βάρος όλων αυτών των απαιτήσεων και να αποκομίσουν μια υψηλή βαθμολογία. Οι γονείς απογοητεύονται και απαξιώνουν τα παιδιά, τα οποία επιθυμούν να εκτονώσουν την στεναχώρια και την ανασφάλειά τους με λανθασμένο τρόπο.
4. **Ο ρατσισμός** δε θα μπορούσε να μην είναι συνυφασμένος με την ανάπτυξη εκφοβιστικών συμπεριφορών στο πλαίσιο του σχολείου. Θύματα σχολικού εκφοβισμού πέφτουν συχνά **παιδιά μεταναστών**, που αδυνατούν να εγκλιματιστούν με τα εντόπια ήθη, τη γλώσσα και τις ενδυματολογικές επιλογές.

Παράλληλα, ανάμεσα στα θύματα του σχολικού εκφοβισμού συγκαταλέγονται άτομα, που διαφέρουν από το ευρύτερο σύνολο, όπως παιδιά που είναι ευτραφή, που έχουν πιθανόν χαμηλό νοητικό επίπεδο ή κάποια σωματική δυσλειτουργία, που τα ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα.

5. **Η ηρωοποίηση της βίας από τα ΜΜΕ εμφανίζεται** άρρηκτα δεμένη με την ανάπτυξη του σχολικού εκφοβισμού. Τα πρότυπα βίας, που επιχειρούν οι νέοι να αναπαράγουν στο σχολικό περιβάλλον προέρχονται κατά ένα μεγάλο ποσοστό από την υπερβολική ενασχόλησή τους με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και την υπερέκθεσή τους σε σκηνές εγκλημάτων. Ο χώρος του σχολείου εμφανίζεται ο κατάλληλος, επειδή οι θύτες αισθάνονται ότι αποκτούν μια δημοφιλή εικόνα και επιβάλλονται σε συνομήλικους τους, που συνήθως αδυνατούν να αντιδράσουν, επειδή επιθυμούν να συμπορεύονται με τους κανόνες του σχολείου. Με τον τρόπο αυτόν διαιωνίζεται μια πλαστή κυριαρχία, που τροφοδοτείται από την απειλή και το φόβο.
6. Τέλος, η σχολική βία εκδηλώνεται από ορισμένους μαθητές και οφείλονται λόγω των **ψυχολογικών διακυμάνσεων** σε μια σειρά ορμονικών διαταραχών. Οι ψυχολογικές αυτές διακυμάνσεις **είναι συνυφασμένες με την εφηβεία**, κατά τη διάρκεια της οποίας το παιδί χαρακτηρίζεται από περιόδους έντονης ανασφάλειας, που εναλλάσσονται με περιόδους έντονου θυμού. Σε άλλες περιπτώσεις, η εφηβεία τροφοδοτεί παθητικές συμπεριφορές. Από τη μια το παιδί γίνεται θύτης σχολικού εκφοβισμού και από την άλλη τρέπεται σε θύμα- αποδέκτη τέτοιου είδους συμπεριφορών.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

1. Η εκφοβιστική συμπεριφορά επιδρά **άμεσα στην υγιή κοινωνικοποίηση των παιδιών**. Το άγχος και η ανασφάλεια, που καλλιεργούνται στο μυαλό των θυτών οδηγεί σε αντικοινωνική συμπεριφορά και σε περιθωριοποίηση. Η εν λόγω συμπεριφορά υιοθετείται πολλές φορές και μακροπρόθεσμα, όταν οι αποδέκτες της βίας στο σχολείο μετουσιωθούν σε ενήλικες και ενταχθούν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.
2. Οι μαθητές που ασκούν εκφοβισμό **είναι από τη μεριά τους πιθανόν να διατηρήσουν μια επιθετική συμπεριφορά και κατά την μακροπρόθεσμη ένταξή τους στην ευρύτερη κοινωνία**. Το γεγονός αυτό μπορεί να έχει καταστρεπτικά αποτελέσματα και στη διατήρηση ισορροπημένων διαπροσωπικών σχέσεων. Οι άνθρωποι αυτοί μάλιστα συχνά εξελίσσονται σε παραβατικές - εγκληματικές φυσιογνωμίες.
3. Οι μαθητές, που έχουν γίνει αποδέκτες εκφοβισμού **διέπονται από αισθήματα κατωτερότητας, χαμηλής αυτοεκτίμησης και κατάθλιψης**. Πολύ συχνό φαινόμενο είναι η εκδήλωση ψυχοσωματικών προβλημάτων, που τους συνοδεύουν και στην ενήλικη ζωή τους. Οι μαθητές θύματα, εξαιτίας της ελλιπούς αυτοπεποίθησης και της συνεχούς ανασφάλειας αποσύρονται από την ενεργό σχολική δράση και εμφανίζουν χαμηλή απόδοση στα μαθήματα. Έτσι, παρόλο που θα μπορούσαν να μετουσιωθούν σε εξαιρετικούς επιστήμονες και καταξιωμένους ανθρώπους, τόσο επαγγελματικά, όσο και κοινωνικά αποτυγχάνουν στην προσωπική τους ανέλιξη.
4. Το σχολικό περιβάλλον αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φορείς διαπαιδαγώγησης και μεταλαμπάδευσης θητικών αξιών. **Οι εκπαιδευτικοί αντίστοιχα αποτελούν τα φωτεινά πρότυπα των παιδιών και οφείλουν να έχουν το**

ρόλο του καθοδηγητή. Όταν επομένως, παρουσιαστούν αδύναμοι να επιβάλλουν μια ισορροπία στο σχολικό περιβάλλον, που εκθρέφει την επιθετικότητα και τη βία αποκαθηλώνονται στα μάτια των μαθητών. Κλονίζεται η αξιοπιστία τους και ο ρόλος τους ως φορείς ανθρωπιστικών αξιών.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

- 1. Η οικογένεια, ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, οφείλει να μεταλαμπαδεύει υγιείς ανθρωπιστικές αξίες.** Η καλλιέργεια του διαλόγου μέσα στην οικογένεια, εξοικειώνει τα νεαρά μέλη με το διαφορετικό και καταπολεμά το δογματισμό και τη μισαλλοδοξία, που εκθρέφουν το φανατισμό και τη βία. Μόνο τότε, θα εμποτισθούν οι νέοι με αισθήματα σεβασμού προς το συνάνθρωπο. Παράλληλα, η επιβράβευση και η αποδοχή από την οικογένεια, ενισχύει την αυτοεκτίμηση των παιδιών, τα οποία δε θα εκδηλώσουν βίαιες συμπεριφορές, ως απότοκο του θυμού τους εξαιτίας της απόρριψης.
- 2. Στο πλαίσιο του σχολείου απαιτούνται δράσεις πρόληψης του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού.** Συγκεκριμένα, οι συλλογικές δράσεις μαθαίνουν τους μαθητές να εξοικειώνονται με το διαφορετικό (καταγωγή, φυλή, οικονομικές καταβολές, σεξουαλικότητα) και να το υπερασπίζονται. Ταυτόχρονα, όταν η διαδικασία της μάθησης απαλλαγεί από τη στείρα αποστήθιση και την αυθεντία των εκπαιδευτικών, η εκπαίδευση θα λάβει έναν χαρακτήρα ανθρωποκεντρικό και θα επικεντρώνεται στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων, που εκτός από μορφωμένες θα είναι σε θέση να αλληλοεπιδρούν γόνιμα με τους συνανθρώπους τους.
- 3. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν πέραν των εκπαιδευτικών εφοδίων, με τα οποία εξοπλίζουν τους μαθητές, να διαδραματίζουν και ρόλο θητικού παιδαγωγού, που θα καθοδηγεί ορθά και θα εξισορροπεί τις διαμάχες μέσα στο σχολικό περιβάλλον.** Ακόμη, οφείλουν να συνεργάζονται αρμονικά με τους γονείς των παιδιών, ειδικά σε περιπτώσεις που οι μαθητές εμφανίζουν αποκλίνουσες συμπεριφορές και ρέπουν στην επιθετικότητα.
- 4. Οι σχολικές μονάδες οφείλουν να επανδρωθούν με ειδικά καταρτισμένο προσωπικό(ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς), που θα παρέχουν απλόχερα τις συμβουλευτικές τους υπηρεσίες τόσο σε παιδιά -θύτες όσο και σε παιδιά-θύματα του σχολικού εκφοβισμού. Άλλωστε, αν υπάρξει δυνατότητα θεραπείας ενός παιδικού τραύματος, μπορούν να αποτραπούν ποικίλες επιθετικές συμπεριφορές και στην μετέπειτα ενήλικη ζωή.**
- 5. Τέλος, θεμιτός θα ήταν και ο έλεγχος από την οικογένεια ,όσον αφορά στην έκθεση των παιδιών σε ηλεκτρονικά παιχνίδια και πρότυπα βίας, που προβάλλονται από τα ΜΜΕ.** Ως ουσιαστική λύση, θα φάνταζε η παρότρυνση των παιδιών να ενασχοληθούν με δημιουργικές απασχολήσεις, που θα προάγουν την καλλιτεχνική και πνευματική τους φύση (ενασχόληση με τέχνες, μουσική, αθλητισμό)και θα εκλεπτύνουν τη συμπεριφορά τους.